

Omgang met wasberen in Noord-Brabant

Wat is vanuit dierenwelzijn een acceptabele methode om te voldoen aan Europese regelgeving?

Inhoudsopgave

1	Adviesvraag	3
2	Beantwoording adviesvraag	5
2.1	Werkwijze	6
2.2	Beantwoording per vraag	7
2.2.1	Doden	7
2.2.2	Vangen en benaderen	8
2.2.3	Vangen en neutraliseren	9
2.2.4	Levenslang opvangen	10
2.2.5	Advies aan de provincie	11

Hoofdstuk 1

Adviesvraag

Op grond van Europese regelgeving (EU-exotenverordening)¹ zijn EU-lidstaten verplicht om uitroeiings- of beheersmaatregelen te nemen tegen de invasieve exoten die in de lidstaat aanwezig zijn en op de zogenaamde Unielijst² van invasieve exoten zijn geplaatst. In Nederland zijn provincies sinds 1 januari 2018 verantwoordelijk voor de uitvoering van deze regels³. De wasbeer (*Procyon lotor*) is een van de dieren op de Unielijst, waarvoor een uitroeiingsverplichting bestaat (volgens artikel 17 van de EU-exotenverordening). Uitroeiing houdt in dat provincies verplicht zijn om in een vroeg stadium, voordat de soort zich verder verspreidt en vestigt, maatregelen te nemen om de dieren uit de natuur te verwijderen middels dodelijke (in dit geval jacht) of niet-dodelijke methoden (in dit geval opvang).

Ook in Nederland komen inmiddels wasberen voor en diverse provincies bekijken welke methoden zij gaan inzetten om te voldoen aan de Europese uitroeiingsverplichting. De provincie Noord-Brabant heeft aan het Centre for Sustainable Animal Stewardship (CenSAS) gevraagd advies uit te brengen over welke methode voor uitroeiing van wasberen in de provincie het meest 'diervriendelijk' (minste impact op dierenwelzijn⁴) is en gaat er vanuit dat niets doen geen optie is. Het opgestelde advies is daarom opgesteld aan de hand van dit uitgangspunt.

Wasberen die zich op dit moment in Noord-Brabant bevinden zijn naar verwachting voornamelijk dieren die afkomstig zijn uit Duitsland, waar wasberen inmiddels een veelvoorkomende in het wild levende soort is. Enkele wasberen zijn mogelijk ontsnapte of losgelaten (illegaal) gehouden exemplaren. De verwachting is dat in de toekomst het aantal wasberen in Noord-Brabant, maar ook in de rest van Nederland, zal toenemen als gevolg van instroom vanuit Duitsland.

De centrale vraag van de provincie Noord-Brabant is welke bestrijdingsmethode het meest diervriendelijk is en wat voor elementen daarbij afgewogen dienen te worden. Daarbij moet de term 'diervriendelijk' worden vertaald naar 'dierenwelzijn'. Er wordt gevraagd de volgende vragen te beantwoorden, met inachtneming van de door de provincie beschreven kaders ten aanzien van de uitroeiingsverplichting en definitie van dierenwelzijn.

1. Is afschot, vanuit het oogpunt van dierenwelzijn, een acceptabele wijze van gebruik van dodelijke maatregelen ter uitvoering van de uitroeiingsverplichting? Zo niet, waarom niet?
2. Is het vangen van wasberen met legale vangmiddelen (kastval of vangkooi) en het vervolgens benaderen van het dier, vanuit het oogpunt van dierenwelzijn, acceptabel? Zo niet, waarom niet?
3. In hoeverre is het toereikend, vanuit de wettelijke kaders, om wasberen te vangen, onvruchtbaar te maken en vervolgens terug te plaatsen? Zo ja, kan dit vanuit dierenwelzijn, gezien worden als acceptabele werkwijze?
4. Is permanente opvang (levenslang in gevangenschap houden, inclusief het onvruchtbaar maken, dan wel andere maatregelen om voortplanting te voorkomen) van gevangen wasberen acceptabel? Zo niet, waarom niet?

¹ EU Verordening Nr. 1143/2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten, met de daarbij gevoegde Unielijst van invasieve exoten.

² <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/unielijst-invasieve-exoten>

³ Artikel 3.30a van de Regeling natuurbescherming, https://wetten.overheid.nl/BWBR0038668/2019-10-04#Hoofdstuk3_Titeldeel3.5_Artikel3.30a

⁴ De provincie heeft aangegeven hierbij de Vijf Vrijheden te hanteren als basis voor het definiëren van dierenwelzijn.

5. Welk advies wordt aan Gedeputeerde Staten gegeven voor een effectieve toepassing van haar verplichting om te voldoen aan de eisen in de EU-Verordening voor “de volledige en permanente verwijdering van (een mogelijk vestigende) populatie van wasberen door middel van dodelijke of niet-dodelijke middelen”? Dit in het geval van het aantreffen van wasbeer in het wild en ter voorkoming van onnodig of ongewenst dierenleed.

Hoofdstuk 2

Beantwoording adviesvraag

2.1 Werkwijze

Voor de beantwoording van de vragen is gebruik gemaakt van expertise aanwezig binnen CenSAS en deskstudie van eerder verschenen rapporten/adviezen over beheer van wasberen. De adviezen met betrekking tot dierenwelzijn zijn gebaseerd op risico inschattingen voor welzijnsaantasting. De werkelijke impact op welzijn hangt af van diverse factoren gerelateerd aan de daadwerkelijke uitvoering van maatregelen in de praktijk. In de beantwoording wordt ook stilgestaan bij de bredere context waarbinnen de vragen zijn geformuleerd. Dit om de antwoorden beter te kunnen plaatsen in de context van aanleiding en mogelijke alternatieven.

De provincie hanteert in haar vragen de term 'acceptabel'. Deze term is evaluatief en niet eenvoudig te objectiveren. Het is echter wel mogelijk op methodes te beoordelen in termen van meer of minder acceptabel. In dit advies hebben we de term acceptabel geoperationaliseerd door interventies te bespreken en beoordelen op basis van drie aspecten: impact op dierenwelzijn, de te verwachten effectiviteit van een interventie en de maatschappelijke acceptatie of gevoeligheid van een methode. Voor al deze aspecten geldt dat het in dit advies gaat om een beredeneerde en onderbouwde inschatting.

Het vertrekpunt is dat de beoordeling van een methode voor beheer als wel of niet als acceptabel afhangt van de combinatie van de drie genoemde aspecten. Per gestelde vraag is daarom naar deze aspecten gekeken.

Acceptabel = (impact dierenwelzijn + effectiviteit + maatschappelijke acceptatie)

Op basis van wet- en regelgeving speelt de impact van een interventie op het welzijn van dieren een belangrijke rol in de beoordeling van een methode. In dit advies starten we in de wettelijk verankerde definitie van dierenwelzijn in termen van de Vijf Vrijheden⁵. We zien echter wetenschappelijke en praktische redenen om ook in deze context te werken met een breder welzijnsconcept, dat ook rekening houdt met het aanpassingsvermogen en de ervaringen van het dier. Bij de Faculteit diergeneeskunde wordt de volgende definitie gehanteerd: een individu verkeert in een staat van welzijn wanneer het in staat is zich actief aan zijn levensomstandigheden aan te passen en daarmee een toestand kan bereiken die het als positief ervaart⁶. Onderstaande tabel is afkomstig uit een wetenschappelijke publicatie van de Nieuw Zeelandse welzijns-onderzoeker David Mellor⁷. De tabel maakt duidelijk hoe er op basis van de Vijf Vrijheden én rekening houdend met de eigen ervaringen en het aanpassingsvermogen van het dier naar dierenwelzijn kan worden gekeken.

⁵ Vijf Vrijheden zoals gedefinieerd door The Farm Animal Welfare Council (1965): (1) Vrij van honger, dorst en onjuiste voeding (2) Vrij van fysiek en thermaal ongerief (3) Vrij van pijn, verwonding en ziektes (4) Vrij van angst en chronische stress (5) Vrij om natuurlijk gedrag te vertonen.

⁶ <https://www.uu.nl/organisatie/faculteit-diergeneeskunde/dierenwelzijn>

⁷ David J. Mellor, 2016. Moving beyond the "Five Freedoms" by Updating the "Five Provisions" and Introducing Aligned "Animal Welfare Aims". *Animals* (2016), 6, 59.

Table 2. The updated Five Provisions and aligned Animal Welfare Aims.

Provisions ¹	Animal Welfare Aims ²
1. <i>Good nutrition</i> : Provide ready access to fresh water and a diet to maintain full health and vigour	Minimise thirst and hunger and enable eating to be a pleasurable experience
2. <i>Good environment</i> : Provide shade/shelter or suitable housing, good air quality and comfortable resting areas	Minimise discomfort and exposure and promote thermal, physical and other comforts
3. <i>Good health</i> : Prevent or rapidly diagnose and treat disease and injury, and foster good muscle tone, posture and cardiorespiratory function	Minimise breathlessness, nausea, pain and other aversive experiences and promote the pleasures of robustness, vigour, strength and well co-ordinated physical activity
4. <i>Appropriate behaviour</i> : Provide sufficient space, proper facilities, congenial company and appropriately varied conditions	Minimise threats and unpleasant restrictions on behaviour and promote engagement in rewarding activities
5. <i>Positive mental experiences</i> : Provide safe, congenial and species-appropriate opportunities to have pleasurable experiences	Promote various forms of comfort, pleasure, interest, confidence and a sense of control

¹ The names of the Five Provisions (in italics) parallel those of the Five Domains Model for animal welfare assessment, and the names of numbers 1–4 are the same as the four European Welfare Quality (WQ[®]) principles;

² Note that the first four Animal Welfare Aims refer both to minimising negative experiences or situations and to promoting positive ones, and the fifth one is entirely directed at promoting positive experiences. This is in keeping with the now accepted objective of giving greater attention to the promotion of positive welfare states.

Tabel 1: afkomstig uit Mellor 2016⁷.

Het aspect van effectiviteit is essentieel voor de beoordeling van een interventie. Hierbij gaat het enerzijds om effectiviteit van de handeling aan het individuele dier, bv. de mogelijkheid tot vangen, doden of opvangen en de impact daarvan op het welzijn van het dier. Anderzijds speelt effectiviteit een rol bij de vraag naar de bijdrage die een methode heeft op de aanpak van het probleem. In dit advies gaan we hier op in voor zover dit een impact heeft op (a) de toekomst van het probleem en het welzijn van toekomstige wasberen en (b) de afweging tussen potentieel ongerief voor de wasberen en de mate waarin een interventie bijdraagt aan de aanpak van het probleem.

Maatschappelijke acceptatie is een breed begrip en gezien de problematiek ontbreekt nog vaak empirisch onderzoek naar hoe mensen de problematiek van wasberen beoordelen. Desondanks is het mogelijk om gerelateerd aan andere domeinen en casussen een indicatie te krijgen van (a) de maatschappelijke zorgen en vragen die leven bij onder andere het doden van dieren of het onthouden van zorg en (b) waar maatschappelijke discussie speelt, zoals bij de terugkeer van de wolf of het beheer van dieren in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

2.2 Beantwoording per vraag

2.2.1 Doden

Is afschot, vanuit het oogpunt van dierenwelzijn, een acceptabele wijze van gebruik van dodelijke maatregelen ter uitvoering van de uitroelingsverplichting? Zo niet, waarom niet?

Dierenwelzijn

Het doden van dieren is volgens de huidige wetgeving welzijnsneutraal, mits het op een snelle en pijnloze manier gebeurt. Wanneer een dier dat vrij rondloopt dus met één enkel schot direct wordt gedood, is er geen sprake van een welzijnsaantasting. Indien het dier wordt aangeschoten, maar daardoor niet direct wordt gedood is er sprake van een acute welzijnsaantasting. Indien het dier vervolgens niet alsnog wordt gedood, is sprake van een lange termijn welzijnsaantasting.

Naast een welzijnsaantasting van het geschoten dier, kan er sprake zijn van een welzijnsaantasting van andere individuen, doordat er jongen achterblijven en/of groepsverbanden (in het geval van de wasbeer bestaande uit volwassen jonge mannelijke dieren of verwante vrouwelijke dieren) worden verstoord. Indien zogende vrouwtjes worden gedood, kan mogelijk het nest met jongen worden opgespoord en worden voorkomen dat de jongen verhongeren door ze voortijdig te doden.

Het doden van wasberen door middel van jacht is een uitdaging, mede doordat wasberen veelal nachtactief zijn. De dieren moeten worden gelokt naar voerplaatsen om ze te schieten⁸. Bovendien mag er in de buurt van stedelijk gebied, plekken waar wasberen graag vertoeven, niet worden geschoten. Indien het direct schieten van wasberen niet mogelijk is om een van deze redenen, zullen de dieren eerst gevangen moeten worden om vervolgens te worden gedood (met geweer of middels euthanasie). In dat geval zijn vergelijkbare welzijnsaantastingen te verwachten als bij vraag 2 (vangen en benaderen, zie volgende paragraaf).

Effectiviteit

Het doden van dieren kan effectief zijn, wanneer het om kleine aantallen gaat en men er zeker van is dat er geen nieuwe dieren meer binnen komen uit buurlanden/buurprovincies. Over de effectiviteit van jacht om wasberen uit te roeien bestaat echter twijfel. De Hoop *et al.* (2016)⁵ geven aan dat volledig uitroeien van wasberen waarschijnlijk onmogelijk is in Nederland, doordat er vanuit Duitsland (waar in de jaren 50 ook geprobeerd is om wasberen uit te roeien) steeds nieuwe instroom van wasberen komt. De lege plekken worden dus opgevuld door andere wasberen en ingrijpen blijft dus ook in de toekomst nodig. Ook in 2008 werd dit al aangegeven in de risico inschatting die door Alterra⁹ werd gemaakt in opdracht van het ministerie van LNV.

Citaat uit de Hoop *et al.* (2016): *"Gelet op de grote populatieomvang van de wasbeer in aangrenzende delen van Duitsland en onvoldoende effect van eliminatie- en beheersmaatregelen is de verwachting dat volledige eliminatie van de soort in dit land niet haalbaar is. In dat geval zal Duitsland conform de regelgeving in de EU-verordening afdoende maatregelen moeten nemen om de verspreiding naar andere lidstaten te voorkomen (Europese Commissie, 2014). Verwacht wordt dat ook dergelijke maatregelen niet 100% effectief zijn. Daarom zal monitoring van grensoverschrijdende verspreiding en snelle uitroeiing op langere termijn noodzakelijk blijven om permanente vestiging van de wasbeer in Nederland te voorkomen."*

⁸ L. De Hoop, J.M.M. van der Loop, H.H. van Kleef, E. de Hullu en R.S.E.W. Leuven, 2016. Maatregelen voor het elimineren en beheersen van invasieve exoten van EU-belang in Nederland. Onderzoek in opdracht van de NVWA.

⁹ D.R. Lammertsma, G.W.T.A. Groot Bruinderink en S. Broekhuizen, 2008. Wasberen in Nederland. Verspreiding, ecologie en mogelijke gevolgen voor Nederland. Risico inschatting in opdracht van het Ministerie van LNV.

Maatschappelijke acceptatie

Het doden van de wasberen mag dan welzijnsneutraal zijn, maar het doden van dieren ligt maatschappelijk erg gevoelig, zeker wanneer het doden als eerste maatregel wordt gehanteerd en alternatieven niet zijn toegepast/uitgeprobeerd. Dit bleek bijvoorbeeld toen de provincie Limburg wasberen wilde gaan afschieten. Binnen enkele dagen ondertekenden bijna 28.000 mensen een petitie van Stichting AAP voor het opvangen van wasberen in plaats van afschieten¹⁰. Het is te verwachten dat vergelijkbare maatschappelijke onrust ontstaat wanneer andere provincies overgaan tot schieten van de dieren. Ook het doden van eventuele jonge dieren, zal maatschappelijke onrust met zich meebrengen.

2.2.2 Vangen en benaderen

Is het vangen van wasberen met legale vangmiddelen (kastval of vangkooi) en het vervolgens benaderen van het dier, vanuit het oogpunt van dierenwelzijn, acceptabel? Zo niet, waarom niet?

Dierenwelzijn

Gevangen en benaderd worden leidt tot stress en angst bij de dieren en brengt dus welzijn in het geding. De mate van deze welzijnsaantasting is mede afhankelijk van de tijd die de wasbeer gevangen zit en welk type vangmiddel wordt gebruikt. Het dier kan zijn soorteigengedrag niet vertonen en kan zich ook niet aan de situatie onttrekken/aanpassen door te ontsnappen. Bij gevangen dieren kan het erop lijken dat dieren zich 'overgeven' aan de situatie en kalm zijn. Echter, als een dier ogenschijnlijk rustig in een kooi zit, hoeft dat niet te betekenen dat het dier zich er prettig bij voelt. Het dier kan nog steeds angst en stress ervaren en de situatie daardoor als negatief ervaren. Wanneer dieren langere tijd gevangen zijn, kan bovendien ook een gebrek aan eten en drinken problematisch worden. Dit is mede afhankelijk van de hoeveelheid voedsel en water die de dieren voordat ze werden gevangen binnen hebben gekregen. Om de tijd dat het dier in een val zit zo kort mogelijk te maken, kan gebruik worden gemaakt van vangkooien/kastvallen die een bericht sturen als ze dicht gaan. Dan kan meteen iemand naar de wasbeer gaan om deze op te halen/te transporteren naar een opvang. In plaats van een vangkooi kan gekozen worden voor een kastval. Het dier zit in een afgesloten ruimte en heeft niet continue de prikkels van de omgeving eromheen waar het naartoe wil. Bovendien is het dier minder kwetsbaar voor andere (roof)dieren die mogelijk op de kooi afkomen en de gevangen wasbeer extra angst en stress bezorgen. Door gebruik te maken van kastvallen die geschikt zijn voor wasberen (die worden nu al in Limburg gebruikt), kan het risico op bijvangst worden verminderd. Mocht een ander dier er toch in slagen het lokaas te pakken en de val te doen dichtklappen, dan is het zaak het dier zo snel mogelijk weer vrij te laten. Ook daarom is het aan te raden vallen te gebruiken, die bij dichtgaan een signaal versturen. Via de link¹¹ is te zien op welke manier de wasberen in Limburg nu worden gevangen.

Het transporteren van een gevangen wasbeer brengt echter ook dierenwelzijnsrisico's met zich mee. Het gevangen zijn en het transport kunnen frustratie en angst met zich meebrengen. Daarom moet de transporttijd ook zo kort mogelijk worden gehouden.

Effectiviteit en maatschappelijke acceptatie

Vangen en benaderen van wasberen is slechts een onderdeel van te nemen maatregelen (doden, opvangen, neutraliseren). Na het vangen moet immers een vervolgstap worden genomen. De effectiviteit en de maatschappelijke acceptatie van vangen van wasberen hangen daarom samen met hetgeen er vervolgens met de dieren gebeurt (doden, neutraliseren, opvangen). Er wordt daarom in deze paragraaf niet verder op deze aspecten ingegaan. We verwijzen naar de andere paragrafen in dit hoofdstuk.

¹⁰ <https://www.aap.nl/nl/news/stichting-aap-gaat-wasberen-limburg-opvangen>

¹¹ <https://nos.nl/artikel/2304492-jacht-op-limburgse-wasbeer-is-geopend-de-eerste-zijn-gevangen.html>

2.2.3 Vangen en neutraliseren

In hoeverre is het toereikend, vanuit de wettelijke kaders, om wasberen te vangen, onvruchtbaar te maken en vervolgens terug te plaatsen? Zo ja, kan dit vanuit dierenwelzijn, gezien worden als acceptabele werkwijze?

Mag het wettelijk?

Het is niet geheel duidelijk of de TNR (*Trap, Neuter and Release*) methode vanuit EU-regelgeving mag worden toegepast voor invasieve exoten. Immers, het uitzetten van (invasieve uitheemse) dieren in de vrije natuur is niet toegestaan zonder ontheffing (Wet natuurbescherming, artikel 3.34; EU-exotenverordening, artikel 7). Wanneer dus voor deze methode wordt gekozen, is ontheffing nodig.

In principe vallen wasberen onder artikel 17 van de EU-exotenverordening. Dit houdt in dat uitroeiing in een vroeg stadium noodzakelijk is. Wanneer lidstaten echter op basis van wetenschappelijk onderzoek kunnen aantonen dat uitroeiing niet uitvoerbaar is (artikel 18) of wanneer de invasieve soort al wijdverspreid is (artikel 19), kan er worden afgeweken van de uitroeiingsverplichting.

In de eerste helft van 2019 werden er vanuit het Europees Parlement vragen gesteld aan de Europese Commissie over het gebruik van TNR als methode. Het antwoord van de Commissie luidde dat TNR onder artikel 19 als methode kan worden gehanteerd¹².

Aangezien meerdere experts hebben aangegeven dat volledige eliminatie van wasberen niet haalbaar zal zijn door de blijvende instroom vanuit voornamelijk Duitsland, is het denkbaar dat ook voor wasberen de TNR methode voor het beheersen van de aantallen dieren mag worden toegepast. De provincie zou echter moeten nagaan bij de Rijksoverheid (en evt. bij de Europese Commissie) of dit inderdaad mag. Bij voorkeur gebeurt dit ook in samenspraak met Duitsland en België.

Dierenwelzijn

Wanneer bij wasberen TNR zou worden toegepast, brengt dit risico's met zich mee voor het dierenwelzijn. Ten eerste moeten de dieren worden gevangen. Hierbij zijn de risico's van toepassing die in paragraaf 1.2.2. zijn beschreven. Vervolgens ondergaan de dieren een diergeneeskundige ingreep. Hoewel deze ingreep relatief eenvoudig is en de dieren hier snel van herstellen (de ingreep wordt bij veel huisdieren en bij zwerfkatten succesvol toegepast), heeft de ingreep effect op het soort specifieke (voortplantings)gedrag van de dieren. Het uitvoeren van normaal voortplantingsgedrag is niet meer mogelijk en de hormoonhuishouding van dieren verandert. Ook kan er sprake zijn van een verstoorde verhouding in sociale structuren. Hoeveel impact dit heeft op het welzijn van dieren is niet duidelijk. Het is te verwachten dat dieren zich goed kunnen aanpassen aan deze ingreep en er op de lange termijn dus geen sprake is van een welzijnsaantasting als gevolg van de ingreep.

Effectiviteit

Hoe effectief deze methode is voor het beheersen van de populatie wasberen in Noord-Brabant/Nederland is op voorhand niet te zeggen. Een voordeel van de methode kan zijn dat door het terugplaatsen van geneutraliseerde wasberen, er minder plekken beschikbaar zijn voor nieuwe wasberen die vanuit Duitsland binnenkomen. Van het 'dweilen met de kraan open' effect dat wegvangen of wegschieten van dieren met zich meebrengt is daardoor geen sprake. Echter, is het mogelijk dat aantallen dieren omhoog gaan vanwege de aanwezigheid van geschikt leefgebied en voldoende voedsel. Het is dus te verwachten dat ook met het toepassen van TNR zal moeten worden doorgegaan, totdat aantallen dieren stabiel zijn. Wel kan het lokaliseren van nieuwe dieren makkelijker worden, doordat zij zich aansluiten bij reeds bekende geneutraliseerde dieren (zij hebben dan een lokfunctie). Het monitoren en controleren van de aantallen dieren wordt daardoor makkelijker. De provincie zou ervoor kunnen kiezen om de TNR methode in eerste instantie in te zetten voor

¹² [http://www.europarl.europa.eu/RegData/questions/reponses_qe/2019/001305/P8_RE\(2019\)001305_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/questions/reponses_qe/2019/001305/P8_RE(2019)001305_EN.pdf)

het monitoren van dieren. Op basis van de opgedane kennis kunnen dan beter onderbouwde en doeltreffendere beslissingen worden genomen.

Maatschappelijke acceptatie

Het onvruchtbaar maken van dieren is geen neutrale handeling. Naast het aspect van welzijn, komt ook de integriteit van het dier in het geding. De heilheid van het dier wordt aangetast evenals de mogelijkheden om soort specifiek (voortplantings)gedrag uit te oefenen. Om deze reden is een aantasting van de integriteit van een dier ook in de wet omschreven als iets dat vermeden dient te worden (Wet dieren artikel 1.3). Tegelijk wordt er zowel vanuit de wetgeving als vanuit de maatschappij vaak anders gekeken naar ingrepen om dieren onvruchtbaar te maken. In verschillende contexten, waaronder bij huisdieren vindt castratie plaats. Ook voor de aanpak en het beheer van zwervkatten wordt het onvruchtbaar maken van deze dieren vaak beoordeeld als een aanvaardbare methode. Dieren kunnen blijven leven in hun natuurlijke habitat. Hoeven niet gedood te worden en niet levenslang in gevangenschap te leven. Het is te verwachten dat het toepassen van deze methode op brede maatschappelijke acceptatie kan rekenen.

2.2.4 Levenslang opvangen

Is permanente opvang (levenslang in gevangenschap houden, inclusief het onvruchtbaar maken, dan wel andere maatregelen om voortplanting te voorkomen) van gevangen wasberen acceptabel? Zo niet, waarom niet?

Dierenwelzijn

Wanneer wasberen worden opgevangen bestaan er op verschillende momenten risico's voor het welzijn. Ten eerste moeten de dieren worden gevangen. De welzijnsrisico's zoals beschreven in paragraaf 1.2.2 zijn van toepassing. Wanneer dieren in gevangenschap worden gehouden bestaat de verplichting om dieren te neutraliseren, zodat voortplanting wordt voorkomen. Hiervoor zijn de welzijnsrisico's zoals beschreven in paragraaf 1.2.3 van toepassing.

Vervolgens leven de dieren verder in gevangenschap. Het in gevangenschap houden van (uit het wild gevangen) dieren brengt risico's voor het dierenwelzijn met zich mee, met name wanneer dieren hun soort specifieke gedrag onvoldoende kunnen uitvoeren en zich niet voldoende kunnen aanpassen aan de situatie in gevangenschap. Of er daadwerkelijk sprake is van een welzijnsaantasting hangt af van de locatie (onder andere inrichting van het verblijf, groepssamenstelling, verzorging) waar de dieren worden ondergebracht. Het is op voorhand niet te zeggen (a) of er sprake is van een welzijnsaantasting en (b) hoe groot deze is. Het is daarom aan te bevelen de opvang te laten uitvoeren door organisaties die ervaring hebben met de opvang/het houden van wilde dieren en in het bijzonder wasberen. Welzijn van de wasberen monitoren en indien nodig, de houderij-omstandigheden aanpassen aan de behoeften van de dieren mag daarbij niet ontbreken. Er zijn in Nederland dierenparken die wasberen houden. Daarnaast heeft Stichting AAP ervaring met wasberen en contacten met organisaties die de dieren kunnen opvangen. De provincie zou te raden kunnen gaan met deze organisaties wat de ervaringen zijn, in het bijzonder met de wasberen die momenteel vanuit Limburg worden opgevangen.

Net zoals bij het doden van dieren, is het van belang hier ook alert te zijn op eventuele jongen die achterblijven. Indien dit het geval is, moet ook voor deze dieren worden besloten wat er moet gebeuren (opvang of euthanasie).

Effectiviteit

Het opvangen van dieren kan effectief zijn, wanneer het om kleine aantallen gaat en men er zeker van is dat er geen nieuwe dieren meer binnen komen uit buurlanden/buurprovincies. Wanneer een continue instroom aanwezig blijft is opvang, net zoals doden, dweilen met de kraan open. Bovendien zullen er op termijn, wanneer de aantallen op te vangen dieren hoog zijn, geen opvangplekken meer beschikbaar zijn.

Maatschappelijke acceptatie

Gezien het recente voorbeeld in Limburg is de maatschappelijke acceptatie van deze methode groot. Ook in andere situatie, zoals bij de opvang van zeehonden is er vaak grote sympathie voor de opvang van dieren. Het lijkt erop dat mensen maatregelen waarbij dieren blijven leven eerder accepteren dan wanneer dieren worden gedood. Dit vraagt echter wel om een goede en zorgvuldige opvang en om (maatschappelijk) vertrouwen in de organisatie die de opvang verzorgt.

2.2.5 Advies aan provincie

Welk advies wordt aan Gedeputeerde Staten gegeven voor een effectieve toepassing van haar verplichting om te voldoen aan de eisen in de EU-Verordening voor "de volledige en permanente verwijdering van (een mogelijk vestigende) populatie van wasberen door middel van dodelijke of niet-dodelijke middelen"? Dit in het geval van het aantreffen van wasbeer in het wild en ter voorkoming van onnodig of ongewenst dierenleed.

In onderstaande tabel zijn de inschatten zoals beschreven in de vorige paragrafen samengevat. Belangrijk om te beseffen is dat elke methode die wordt gekozen risico's voor het dierenwelzijn met zich meebrengt. Het is in zekere zin dus kiezen tussen kwaden.

	<i>Impact op welzijn</i>	<i>Effectiviteit</i>	<i>Maatschappelijke acceptatie</i>
<i>Doden</i>	Neutraal of negatief (0 of -)	Positief (+)	Klein (-)
<i>TNR</i>	Negatief op basis van vangen van dieren (-)	Positief (++)	Groot (++)
<i>Levenslange opvang</i>	Negatief op basis van vangen en levenslang in gevangenschap (--)	Positief (+)	Groot (+)

Op basis van de combinatie van (a) de beschreven welzijnsrisico's, (b) de effectiviteit en (c) de maatschappelijke acceptatie van de verschillende methoden adviseren wij de provincie Noord-Brabant de volgende top 3 aan te houden.

1. TNR

Zoals beschreven, is het denkbaar dat TNR voor wasberen tot de mogelijkheden behoort en er ontheffing mogelijk is. Dit moet echter worden nagevraagd bij de Rijksoverheid en/of de Europese Commissie. Dit gebeurt bij voorkeur in samenspraak met Duitsland en België. Het toepassen van TNR is in onze ogen de meest acceptabele oplossing. De methode brengt kleine risico's voor het dierenwelzijn met zich mee en naar verwachting rekenen op grote maatschappelijke acceptatie. Bovendien lijkt het de meest effectieve methode en biedt deze methode mogelijkheden voor verder onderzoek aan de populatie wasberen. Door dieren te merken of zenderen en terug te plaatsen kan de populatie worden gemonitord. De kans bestaat dat andere individuen zich in de omgeving van de reeds behandelde wasberen gaan bevinden. Deze individuen kunnen op die manier makkelijker worden opgespoord/gevangen. Eventueel kan met behulp van DNA onderzoek beter in kaart worden gebracht waar de wasberen vandaan komen en wat voor dieren het betreft (wilde dieren afkomstig van populaties in Duitsland of ontsnapte gehouden exemplaren). Wanneer er meer bekend is over de populatie wasberen, kan gericht en doeltreffender te werk worden gegaan en kunnen beslissingen over beheersmaatregelen beter onderbouwd worden genomen.

2. Doden

Indien TNR niet mogelijk is, beschouwen wij het doden van wasberen als de methode met de minste risico's voor het dierenwelzijn, mits het doden snel en pijnloos gaat (met één enkel schot). Immers, hoe hard het ook moge klinken, een dood dier kan geen welzijnsaantasting meer ervaren. Hoewel het (snel en pijnloos) doden van dieren vanuit de wet wordt gezien als welzijnsneutrale handeling, is het de methode die op de minste

maatschappelijke acceptatie kan rekenen, vooral wanneer alternatieven niet zijn toegepast. Het is belangrijk om dit te beseffen en in onze ogen is dit aspect belangrijk om mee te nemen in de uiteindelijke beslissing. De effectiviteit is naar verwachting beperkt, zeker wanneer buurlanden geen treffende maatregelen nemen.

3. Opvangen

Het levenslang opvangen van dieren brengt in onze ogen de meeste risico's voor het dierenwelzijn met zich mee, omdat de locatie waar de dieren terechtkomen en de mate waarin dieren zich aan de nieuwe situatie kunnen aanpassen erg bepalend is voor hun welzijn. Of er daadwerkelijk sprake is van een welzijnsaantasting en hoe groot die is, moet per situatie worden gezien. Wanneer voor opvangen wordt gekozen, is het belangrijk welzijn te meten en monitoren. Het opvangen is een methode die op grote maatschappelijke acceptatie kan rekenen, zeker ten opzichte van doden. Echter, bestaan er bij mensen ook zorgen over het houden van wilde dieren in gevangenschap. De effectiviteit is naar verwachting, net als voor doden, beperkt.